

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE STUDII DOCTORALE**

***ASPECTE FUNERARE ȘI INTERFERENȚE
ETNOCULTURALE ȘI RELIGIOASE LA ALBA
IULIA ÎN JURUL ANULUI 1000***

TEZĂ DE ABILITARE

LECT. UNIV. DR. AUREL DRAGOTĂ

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU

CLUJ-NAPOCA

2017

ABSTRACT

În conformitate cu standardele existente am redactat lucrarea de abilitare pe trei secțiuni/componente, respectiv: componenta administrativă (secțiunile 1-2) și cea științifică (secțiunea 3), la care se adaugă și bibliografia aferentă.

În spațiul destinat secțiunii administrative, am inclus câteva dintre studiile mai importante, redactate după susținerea tezei de doctorat (2003) ce au vizat deopotrivă atât artefacte cât și obiceiuri funerare păgâne și precreștine de la cumpăna dintre milenii. Între lucrările mai importante amintite aici, se află și una mai recentă, ce atinge problematica artei minore din acest areal: ***Podoabe și accesorii vestimentare din Banat, Crișana și Transilvania (secolele X-XI)***, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014.

În această secțiune am subliniat direcțiile și planurile de perspectivă ale carierei academice și științifice, axate evident pe arheologia funerară a Transilvaniei din secolele IX-XI. Experiența didactică, eșalonată pe parcursul a 13 ani constă în predarea de cursuri de specialitate (arheologie funerară, Istoria Transilvaniei în epoca migrațiilor, istorie medie universală, Istoria Bizanțului), practică de specialitate (cercetarea necropolelor medievale timpurii de la Alba Iulia), coordonarea de lucrări de licență și master dar și activități de tutoriat la școala doctorală.

În cadrul componentei științifice (Secțiunea 3) intitulată ***Aspecte funerare și interferențe etnoculturale și religioase la Alba Iulia în jurul anului 1000*** am creionat un tablou sintetic al descoperirilor funerare dintr-un spațiu multiethnic unde s-a conturat un pol de putere („*Voievodatul de la Bălgrad*”). De ce Alba Iulia? Deoarece aici se produce cea mai clară simbioză între elementul autohton și cel alogen, sesizabilă la nivelul elementelor de rit și ritual funerar.

Interesul marilor actori politico-militari ai vremii (bulgari, maghiari, bizantini) pentru acest spațiu, dar și existența unui lider și a unei formațiuni politice, nu mai poate fi contestată astăzi. „*Nașterea*” acestei formațiuni politice pe teritoriul fostului castru roman Apulum a fost determinată de motive religioase, economice și politice.

Între numeroasele probleme care trebuiesc definitive în viitor, se află și aceea a comunităților de slavi moravieni pătrunse în Transilvania. Din punctul meu de vedere, corelat cu izvoarele arheologice de la Alba Iulia, această secvență comportă două ipoteze: 1. existența a două etape/perioade cronologice diferite de pătrundere: 1. o comunitate distinctă (Ciumbrud, Orăștie X8) ajunsă în zonă din considerente religioase înaintea pătrunderii bulgarilor și una amestecată venind din spațiul bulgar (Alba Iulia-Stația de Salvare/faza I); 2. o singură perioadă de pătrundere ce are ca rezultat grupul distinct (Ciumbrud, Orăștie X8) și la final, amestecul în acest spațiu a elementelor apusene cu cele ale populației romanice și bulgare (Alba Iulia-Stația de Salvare/faza I).

În următorii ani, eforturile mele se vor canaliza pe cercetarea exhaustivă și valorificarea cimitirelor de la Alba Iulia- *Stația de Salvare, Izvorul Împăratului și Str. Vânătorilor*, toate aflate într-o interconexiune.

Abia la finalizarea acestui demers, vom putea vorbi despre ceea ce înseamnă orizontul bulgar și maghiar în Transilvania și implicit rolul deținut de acest pol de putere. Cantonarea pe cercetarea segmentului secolelor IX-XI, așa cum am dovedit-o din anul 1999 până la momentul actual, mă obligă să aprofundez problematica complexă a descoperirilor funerare din Alba Iulia. Prin intermediul acestei lucrări am urmărit să ofer un tablou cât mai corect și sintetic al acestor descoperiri și conexiunile cu spațiul european în vederea eliminării unor idei și concluzii preconcepute, grupuri artificial create, ce ne cauzează doar bariere de înțelegere.

Tabloul acestei secțiuni, prezintă diversificarea funerară și reconfigurarea culturală ce se produce la Alba Iulia în secolele X-XI, explicabilă din prisma a două evenimente cu caracter politico-militar și religios: botezul lui Gylas și intervenția lui Ștefan I în Transilvania. Botezul lui Gylas și episodul Hierotheus din a doua jumătate a secolului X au determinat prima și cea mai semnificativă diversificare a spațiilor funerare. Practic, se produce o departajare, determinată de factorul religios și cel etnic. Astfel, necropola de la Stația de Salvare este folosită în continuare în special de comunitatea maghiară păgână până spre mijlocul secolului XI.

O altă zonă funerară care începe să fie utilizată este aceea de la Izvorul Împăratului, ce se diferențiază de celelalte prin faptul că, înhumările de aici au ca numitor comun creștinismul. Exact în această perioadă de timp, încep să funcționeze și necropolele de pe Str. Brîndușei și aceea de la Pîclișa-La Izvoare. Cimitirul de pe Str. Brîndușei a fost folosit de către populația romanică/autohtonă până cel mai târziu spre anul 1075. Începând cu a doua jumătate a secolului X și până spre jumătatea veacului următor, o comunitate mai mică, desprinsă probabil din aceea de la Stația de Salvare, a folosit spațiul funerar de la Pîclișa-La Izvoare. Proveniența acesteia din zona Albei este susținută de elementele de rit și ritual funerare folosite, ce nu se regăsesc în restul arealului transilvan.

Al doilea moment este reprezentat de campania din 1002/1003 a regelui Ștefan I la Alba Iulia dar și de impactul creștinismului, fapt observabil la Stația de Salvare unde continuă înhumările până spre mijlocul secolului XI, după care se produce o rupere față de tradițiile păgâne și încep înhumările în necropola de pe Str. Vânătorilor. În restul spațiilor funerare se continuă înhumările, însă se observă anumite modificări, determinate de creștinism. Cu acest al doilea moment, se pot corela și înhumările din apropierea bisericii bizantine cercetate de către colega Dana Marcu-Istrate. În ceea ce privește situația elementului bulgar după pătrunderea maghiară, consider că, o parte s-a estompat între celelalte comunități, iar alta s-a retras într-o zonă adiacentă, fapt sugerat de unele cercetări arheologice.